

**PREKOGRANIČNA SLOBODA KRETANJA OSOBA – ŠENGENSKI
SPORAZUM**

**CROSS-BORDER FREEDOM OF MOVEMENT OF PERSONS –
SCHENGEN AGREEMENT**

Pregledni naučni rad

Krešimir Vencl, mag. rel. int. et dipl.*

Slobodan Jamnić, str. spec. men. jav. sek.*

mr. sc. Mato Pušeljić, viš. pred.*

SAŽETAK

Sloboda kretanja čovjeka svrstava se u demokratskim društvima u temeljna ljudska prava zajamčena Ustavom pojedine države, koje se može ograničiti samo iznimno kada je to propisano zakonom. Ustav Republike Hrvatske u članku 32., stavak 1 propisuje: „Svatko tko se zakonito nalazi na teritoriju Republike Hrvatske ima pravo slobodno se kretati i birati boravište.“* U naravi stvari odstupanja od slobode kretanja unutar granica matične države usko su povezana s kaznenim postupkom te obavljanjem policijskih poslova primjenom policijskih ovlasti; tom se prilikom može privremeno ograničiti sloboda kretanja. U širem smislu slobodu kretanja osobā promatramo transnacionalno, a odnosi se na pravo na zaposlenje u drugoj državi te je zajedno sa slobodom kretanja robā, uslugā i kapitala, temelj u stvaranju nadsnacionalnih ekonomskih integracijā. Na našim prostorima slobodu kretanja osobā unaprijedili su gospodarski integracijski procesi, započeti 1951. godine, stvaranjem Europske zajednice za ugljen i čelik (engl. European Coal and Steel Community – ECSC). Članice su ECSC-a, 1957. u Rimu, osnovale Europsku ekonomsku zajednicu (engl. European Economic Community – EEC) radi uspostavljanja zajedničkoga tržišta i usklađivanja ekonomskih politikā. Istodobno se osniva Europska zajednica za atomsku energiju (engl. European Atomic Energy Community – EAEC).

---

* Ministarstvo unutarnjih poslova, Ravnateljstvo policije, e-mail: kvenc10504@gmail.com

* UNDP, specijalist za sigurnost, e-mail: sjamnic@gmail.com

* Ministarstvo hrvatskih branitelja, Uprava za savjetovanje, e-mail: mate.puseljić@branitelji.hr

* <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske> (pristupljeno 28. 4. 2023.).

Opisane zajednice, 1965. godine u Bruxellesu, potpisuju Sporazum o sjedinjenju (engl. Merger Treaty) kojim integriraju izvršna tijela i stručne službe. Zajednički se nazivaju Europska zajednica (engl. European Community – EC). Gospodarske integracije na europskom teritoriju trasirale su integracijske procese na drugim državnim područjima. Ugovorom iz Maastrichta, 1992., EZ se transformira u Europsku uniju (engl. European Union – EU) koja je međuvladina nadnacionalna organizacija zemalja članica. Gospodarski potencijal Europske unije je značajno povećan, što proizlazi iz udjela u svjetskoj trgovini koji, 1993., iznosi 49%. Najveći doprinos nadnacionalnoj slobodi kretanja osoba, roba, usluga i kapitala možemo označiti potpisivanje Šengenskog (Schengenskog) sporazuma, 14. lipnja 1985. godine. Republika Hrvatska je s 1. siječnja ove godine postala članica šengenskog prostora koji se kolokvijalno naziva „Europa bez granica“. Stoga je najveći dio hrvatske državne granice, poglavito kopnene, postao vanjska granica Europske unije. Osim dobrobiti za državu i gospodarstvo, poglavito za turistički sektor, koje omogućava ulazak u „schengen“, pred mjerodavnim institucijama, prvenstveno hrvatskom graničnom policijom, velika je odgovornost za učinkovit nadzor, odnosno osiguranje i kontrolu prelaska vanjske granice Europske unije.

Ključne riječi: sloboda kretanja, europske integracije, Šengenski sporazum, državne granice.

ABSTRACT

Freedom of movement of man is classified in democratic societies as fundamental human rights guaranteed by the Constitution of a particular state, which can be restricted only exceptionally when it is prescribed by law. The Constitution of the Republic of Croatia in Article 32, paragraph 1 stipulates: "Everyone who is legally present on the territory of the Republic of Croatia has the right to move freely and choose his residence". In the nature of the matter, deviations from freedom of movement within the borders of the home country are closely related to criminal proceedings and the performance of police tasks by applying police powers, on which occasion freedom of movement can be temporarily restricted. In a broader sense, we look at the freedom of movement of persons transnationally and refers to the right to employment in another country, and together with the freedom of movement of

goods, services, and capital, is the fundamental in the creation of supranational economic integration. In our region, the freedom of movement of people was improved by economic integration processes that began in 1951 with the creation of the European Coal and Steel Community .... European Coal and Steel Community (ECSC). In 1957, members of the ECSC established the European Economic Community in Rome. European Economic Community (EEC) to establish a common market and coordinate economic policies. At the same time, the European Atomic Energy Community (EAEC) is being established. In 1965, the communities described in Brussels signed the Merger Treaty by which they integrate executive bodies and professional services. They are collectively referred to as the European Community (EC). Economic integration in European territory has traced integration processes in other territories. In 1992, the Maastricht Treaty transformed the EC into the European Union. The European Union (EU) is an intergovernmental supranational organization of member states. The economic potential of the European Union has increased significantly, resulting from the share of world trade, which is (1993) 49%. The greatest contribution to the supranational freedom of movement of persons, goods, services, and capital can be marked by the signing of the Schengen Agreement on June 14, 1985. On 1 January this year, the Republic of Croatia became a member of the Schengen area, which is colloquially called "Europe without borders". Therefore, the largest part of the Croatian state border, especially the land border, has become the external border of the European Union. In addition to the benefits for the state and the economy, and especially the tourism sector, which allows entry into Schengen, before the relevant institutions, primarily the Croatian border police, there is a great responsibility for efficient supervision (securing) and control of crossing the external border of the European Union.

Key words: freedom of movement, European integration, Schengen Agreement, state borders.

1. UVOD

Svaka suverena i neovisna država ima državno područje s međunarodno priznatim granicama. „Državno područje obuhvaća kopnene prostore koji se nalaze u državnim granicama, uključujući rijeke i jezera te otoke. Područje obalne države obuhvaća i njezine unutrašnje morske vode, arhipelaške vode

tzv. oceanskih arhipelaških država te njezino teritorijalno more“ (Degan, 2011). Međutim, područje države nije dvodimenzionalan prostor i ne obuhvaća samo površinu kopna i mora, nego obuhvaća podzemlje i nadzemlje (zračni prostor).

Državne granice se mogu prelaziti na za to određenim mjestima i pod uvjetima koji su propisani, u Republici Hrvatskoj Zakonom o nadzoru državne granice.* Zaštitu državne granice i nadzor prelaska vanjske granice provodi granična policija u sustavu Ravnateljstva policije Ministarstva unutarnjih poslova. „Nadzor državne granice u smislu ovoga Zakona je kontrola prelaska vanjske granice (granična kontrola), zaštita vanjske granice i poslovi granične policije u unutrašnjosti teritorija.“* Unutar granica matične države sloboda kretanja osoba se predmnijeva te se može, sukladno zakonu, iznimno ograničiti na određeno vrijeme.

Međutim, transnacionalne integracije država na političkim i gospodarskim temeljima otvaraju mogućnost za slobodno kretanje osoba preko granica nacionalnih država. Transnacionalno slobodno kretanje osoba na teritoriji Europe značajno su unaprijedili gospodarski integracijski procesi započeti nakon Drugog svjetskog rata te otvorili vrata integracijskim procesima na drugim društvenim područjima (političkim, vojnim). Najrazvijeniji višedimenzionalni procesi integracija ostvareni su kroz projekt ujedinjene Europe, koji je osmislio Robert Schuman* čije je izvorište Europska zajednica za ugljen i čelik* (engl. *European Coal and Steel Community* – ECSC) osnovana 1951. godine.

Članice su ECSC-a, 1957. u Rimu, osnovale Europsku ekonomsku zajednicu (engl. *European Economic Community* – EEC) radi uspostavljanja

---

* <https://www.zakon.hr/z/450/Zakon-o-nadzoru-dr%C5%BEavne-granice>. (pristupljeno 28. 4. 2023.).

* „Zakon o nadzoru državne granice“. Članak 3., stavak 1. <https://www.zakon.hr/z/450/Zakon-o-nadzoru-dr%C5%BEavne-granice>. (pristupljeno 28. 4. 2023.).

* „Schumanovu deklaraciju predstavio je francuski ministar vanjskih poslova Robert Schuman 9. svibnja 1950. Tom deklaracijom predlaže se stvaranje Europske zajednice za ugljen i čelik čije bi članice udružile proizvodnju ugljena i čelika.“ https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950_hr. (pristupljeno 3. 5. 2023.).

* „Europska zajednica za ugljen i čelik bila je prva u nizu nadnacionalnih europskih institucija iz kojih je nastala današnja Europska unija. Države osnivačice EZUČ-a bile su Francuska, Zapadna Njemačka, Italija, Nizozemska, Belgija i Luksemburg.“ https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950_hr. (pristupljeno 3. 5. 2023.).

zajedničkoga tržišta i usklađivanja ekonomskih politika. Istodobno se osniva Europska zajednica za atomsku energiju (engl. *European Atomic Energy Community* – EAEC). Sporazumom o sjedinjenu prethodne dvije zajednice, 1965. godine, nastaje Europska zajednica (engl. *European Community* – EC). Ugovorom iz Maastrichta*, 1992., Europska zajednica se transformira u Europsku uniju (engl. *European Union* – EU), a definira se kao „međuvladina i nadnacionalna organizacija 27 europskih država kojoj su ciljevi gospodarska i politička integracija europskoga kontinenta“**.

U preambuli „Povelje Europske unije o temeljnim pravima“** navodi se „Narodi Europe, stvarajući sve tješnje povezanu uniju među sobom, odlučni su dijeliti miroljubivu budućnost utemeljenu na zajedničkim vrijednostima“. U Povelji se posebno ističe sloboda kretanja i boravka osoba na području država članica. „Svaki građanin Unije ima pravo slobodno se kretati i boraviti na državnom području država članica. Sloboda kretanja i boravka može se, u skladu s Ugovorima, dodijeliti državljanima trećih zemalja koji zakonito borave na državnom području neke države članice“**.

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju, 1. srpnja 2013. godine, hrvatski građani uživaju sve blagodati koje omogućava pravna stečevina* (francuski *acquis communautaire*) Europske unije. Ustav Republike Hrvatske, u poglavlju „Pravo građana Europske unije“, navodi: „Državljanima Republike Hrvatske su državljanima Europske unije i uživaju prava koje im jamči pravna stečevina Europske unije (Selimić, 2018), a osobito: slobodu kretanja i nastanjivanja na području svih država članica.“**

---

* „Ugovor iz Maastrichta o Europskoj uniji“. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0026>. (pristupljeno 3. 5. 2023.).

* <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=18657>. (pristupljeno 3. 5. 2023.).

* <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=RO>. (pristupljeno 3. 5. 2023.).

* „Povelja Europske unije o temeljnim pravima, Glava V. Prava građana“. članak 45. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=RO>. (pristupljeno 3. 5. 2023.).

* „'Pravna stečevina' Europske unije (EU) skup je zajedničkih prava i obveza koji čini korpus prava EU-a i koji je uklopljen u pravne sustave država članica EU-a.“ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM:acquis>. (pristupljeno 4. 5. 2023.).

* Članak 141. d, stavak 1., točka 1. <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>. (pristupljeno 4. 5. 2023.).

2. ŠENGENSKI SPORAZUM

Značajan doprinos transnacionalnoj slobodi kretanja osobā na europskom području jest potpisivanje „Schengenskog sporazuma“*, 14. lipnja 1985. godine. Sporazum se kolokvijalno naziva „Europa bez granica“. „Stvaranje schengenskog prostora jedno je od najvećih postignuća EU-a i neponištivo je.

Europa je danas manja zbog slobode kretanja koje nas ujedinjuje. Uživajte u tom pravu i čuvajte ga. Uskočite u vlak, sjednite u auto i posjetite susjede. Sve je to moguće bez razmišljanja o granicama (jesam li ponio putovnicu (osobnu iskaznicu), do kada je valjanost, nap. a.).“*

Postignuća glede slobodnog prometa osoba, roba i usluga unutar Europske zajednice, potaknule su 14. lipnja 1985. godine, u Schengenu (Luksemburg), vlade pet zemalja članica Europske zajednice na potpisivanje sporazuma pod nazivom „Sporazum između vlada država Gospodarske unije Beneluksa (Belgija, Nizozemska i Luksemburg, nap. a.), Savezne Republike Njemačke i Francuske Republike o postupnom ukidanju kontrola na zajedničkim granicama.“*

Sporazum je nazvan „Prvi Šengenski sporazum“ ili skraćeno „SU“. Nakana potpisivanja sporazuma je da bi se pridonijelo nastojanju naroda svojih državā da se ukinu prepreke za slobodan promet preko zajedničkih granicā.

---

* „Od osnutka Europske ekonomske zajednice Rimskim ugovorom 1957., šest država-osnivačica (Belgija, Francuska, Italija, Luksemburg, Nizozemska i Njemačka) bile su ujedinjene u namjeri stvaranja jedinstvenog tržišta i sve veće integracije. Kroz sve ove godine razvoja Europske unije to se ostvaruje osiguravanjem tzv. četiri sloboda (sloboda kretanja ljudi, dobara, usluga i kapitala). Upravo je Schengenski sporazum taj kojim se osigurava jedna od navedenih sloboda - sloboda kretanja ljudi.“

<https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/12452>. (pristupljeno 4. 5. 2023.).

* <https://europedirect-cakovec.eu/schengenski-prostor-europa-bez-granica/>. (pristupljeno 4. 5. 2023.).

* [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922(02)). (pristupljeno 5. 5. 2023.).

Slika 1. Države članice „schengena“.

Izvor: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/security/20190612S TO54307/schengen-vodic-kroz-europu-bez-granica>. (pristupljeno 4. 5. 2023.).

Provedba sporazuma odvija se putem kratkoročnih i dugoročnih mjera te je kratkoročno, odmah 15. lipnja 1985. godine, „pojednostavljena policijska i carinska kontrola osoba i osobnih vozila koja prelaze zajedničku granicu umjerenijom brzinom, a da ih se ne zaustavlja. Pri tome državljanima članica Europske Zajednice omogućeno je lakše prelaženje zajedničkih granica uz prednošenje zelene naljepnice na vjetrobranskom staklu kao znaku da se osobe pridržavaju propisa koji reguliraju prelazak državne granice“ (Jurina, Jurković, Pušeljić, 1999). Potpisnice sporazuma, s obzirom na razlike u zakonodavstvu, obvezale su se na sveobuhvatno suzbijanje organiziranog kriminaliteta na nacionalnom teritoriju, te na učinkovitu uzajamnu suradnju policijskih službi u borbi protiv kriminaliteta (Korajlić, Selimić, 2015), poglavito trgovine opojnim sredstvima i oružjem, odnosno ilegalnih migracijā.

„Među mjerama koje treba provoditi dugoročno najznačajnije mjesto zauzimaju one iz članka 17. Sporazuma. Naime, u prometu osoba sporazumne strane obvezuju se na ukidanje kontrola na zajedničkim granicama i njihovo premještanje na vanjske granice, a predviđeno je da se ostvari najkasnije do 1. siječnja 1990.“ (Jurina, Jurković, Pušeljić, 1999). Pregovaranje o usklađivanju mjera za provedbu Sporazuma trajalo je pet godina, te je 19. lipnja 1990. godine, u Schengenu, potpisana „Konvencija o provedbi Šengenskog

sporazuma“* od 14. lipnja 1985. godine. Konvencija, odnosno Šengenski provedbeni sporazum“ (SDU) često se naziva i „Drugim Šengenskim sporazumom“.

U Izjavi ministara i državnih tajnika potpisnika konvencije naglašena je potreba da se nastave razgovori, poglavito u sljedećim područjima: „(1) unapređenja i pojednostavnjenja prakse izručenja; (2) unapređenja suradnje pri pokretanju postupka protiv prekršaja u cestovnom prometu; (3) dogovornom uzajamnom priznavanju oduzimanja vozačkih dozvola za motorna vozila; (4) mogućnosti uzajamnog izvršenja novčanih kazni; (5) uvođenja pravila o uzajamnom prijenosu kaznenih postupaka, uključujući mogućnost prijevoza optužene osobe u državu njezina podrijetla; (6) uvođenja pravila o repatrijaciji maloljetnika koji su bili nezakonito oduzeti od osobe odgovorne za izvršavanje roditeljske skrbi; (7) daljnjeg pojednostavljenja kontrola komercijalnog kretanja robe.“* „Stvarno ukidanje graničnog nadzora započelo je 26. ožujka 1995., kada je sedam zemalja (početnih pet te Portugal i Španjolska) ukinulo kontrole na svojim unutarnjim granicama.“*

Pristupanje šengenskom prostoru je dugotrajan proces, primjerice Rumunjska i Bugarska članice su EU od 1. siječnja 2007. godine, a nisu u šengenskom području, u kojem se provjerava sposobnost zemlje kandidatkinje da postane članica i preuzme odgovornost za osiguranje vanjske granice Europske unije. „Države članice schengenskog prostora morale su dokazati da su sposobne: preuzeti odgovornost za kontrolu vanjskih granica prostora u ime drugih država članica schengenskog prostora i za izdavanje ujednačenih viza za kratkotrajni boravak (schengenske vize), te učinkovito surađivati s drugim državama članicama schengenskog prostora kako bi održale visoku razinu sigurnosti nakon ukidanja unutarnjih granica.“*

Asocijacija na spomen “schengena“ asocira ponajprije na prelazak državnih granica bez nadzora osoba. Međutim, “schengen“ obuhvaća različite sigurnosne sastavnice koje skupno doprinose ukupnoj sigurnosti zemalja

---

* [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922(02)). (pristupljeno 5. 5. 2023.).

* [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922(02)). (pristupljeno 5. 5. 2023.).

* https://www.consilium.europa.eu/media/54954/20201625_qc0220204hrn_pdf.pdf. (pristupljeno 8. 5. 2023.).

* https://www.consilium.europa.eu/media/54954/20201625_qc0220204hrn_pdf.pdf. (pristupljeno 8. 5. 2023.).

članica šengenskog prostora. „Ukidanje nadzora unutarnjih granica utječe i na druga područja politika, kao što su postupanje s prekograničnim kriminalom, prekograničnim putovanjem, prekograničnom trgovinom i prekograničnom pravosudnom suradnjom. Stoga se pravila o području ne odnose samo na ukidanje nadzora unutarnjih granica, već i na vize, azil te policijsku, carinsku i pravosudnu suradnju.“* Države članice “schengena“, razvidno u tablici 1., mogu se svrstati u četiri skupine: (a) države članice EU i “schengena“ (23); (b) države članice “schengena“ koje nisu članice EU (4); (c) države članice EU koje djelomično primjenjuju šengenska pravila (2); (d) države članice EU – kandidati za “schengen“ (2).

Tablica 1. Skupine država članica “schengena“.

Skupina	Države članice EU i “schengena“.	Države članice “schengena“ koje nisu članice EU.	Države članice EU koje djelomično primjenjuju šengenska pravila.	Države članice EU kandidatkinje za ulazak u “schengen“.
Države	Belgija, Češka, Danska, Njemačka, Estonija, Grčka, Španjolska, Francuska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Mađarska, Malta, Nizozemska, Austrija, Poljska, Portugal, Slovenija, Slovačka, Finska, Švedska, Hrvatska.	Island, Norveška, Švicarska, Lihtenštajn.	Irska, Cipar.	Rumunjska, Bugarska.

Izvor: izradili autori.

Na stanje sigurnosti pojedine zemlje članice “schengena“ te šengenskog prostora u cjelini, značajno je utjecao razvoj informacijske tehnologije, odnosno primjena informacijskih sustava u provedbi šengenskih pravila. „Informacijski sustav stvoren i održavan od zemalja članica Schengenskog sporazuma, naknadno nazvan 'Schengenski informacijski sustav', čine središnji

---

*https://www.consilium.europa.eu/media/54954/20201625_qc0220204hrn_pdf.pdf. (pristupljeno 8. 5. 2023.).

informativni sustav u Strassbourgu (SIS) i nacionalni informativni sustavi u pojedinim zemljama članicama Schengenskog sporazuma (NSIS)⁴ (Jurina, Jurković, Pušeljić, 1999). SIS se smatra najvažnijom kompenzacijskom mjerom za ukidanje kontrole na unutarnjim granicama, a to je zajednička baza podataka koju upotrebljavaju granična i migracijska tijela te tijela kaznenog progona zemalja sudionica⁵. Pristup bazi podataka SIS imaju granična policija zemalja članica, kao i Eurojust (Agencija EU za kaznenopravnu suradnju), Europol⁶ i Agencija za europsku graničnu i obalnu stražu (Frontex).⁷ Pored organiziranog transnacionalnog kriminaliteta koji je stalna ugroza po sigurnost zemalja članica EU, zadnjih desetak godina, vanjske granice Europske unije izložene su pritisku migranata koji nastoje ilegalno ući na teritorij zemalja članica. „Povijest čovječanstva dijelom je povezana s kretanjem stanovništva (migracije, nap. a.) koje je naseljavalo „novootkrivena područja zemaljske kugle“, na tim prostorima stvaralo nove vrijednosti, mijenjalo navike lokalnih stanovnika i utjecalo na socijalne i društvene prilike“ (Dragović, 2018). Duljina vanjske kopnene granice Europske unije, od 1. srpnja 2013., jest 9936 km, a najveći dio odnosi se na granicu prema Rusiji, oko 2575 km (Finska 1340 km, Estonija 455 km, Latvija 276 km, Litva /Kalinjgrad enklava/ 272 km, Poljska /Kalinjgrad enklava/ 232 km). Ilegalne migracije⁸ su vrhunac dosegle 2015. godine poznate kao „europska migracijska kriza“.⁹

---

⁴https://www.consilium.europa.eu/media/54954/20201625_qc0220204hrn_pdf.pdf. (pristupljeno 8. 5. 2023.).

⁵ „Sa sjedištem u Hagu, misija Europol je pružanje potpore državama članicama EU u prevenciji i represiji međunarodnog i organiziranog kriminaliteta, kibernetičkog kriminala i terorizma. Europol surađuje s mnogim državama partnerima izvan EU-a i međunarodnim organizacijama.“ <https://www.europol.europa.eu/>. (pristupljeno 8. 5. 2023.).

⁶ „Frontex, Agencija za europsku graničnu i obalnu stražu, podupire zemlje EU-a i schengenskog područja u upravljanju vanjskim granicama EU-a i borbi protiv prekograničnog kriminala.“ https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/frontex_hr. (pristupljeno 8. 5. 2023.).

⁷ „Pojam ilegalni imigrant, iako se uvriježio u svakodnevnom govoru zapravo je problematičan. Možemo li neku osobu proglasiti ilegalnom? Čin može biti ilegalan, ali čovjek? Jasno da ne može. Teoretičari politike i etike migracija predlažu da se za osobu koja je bez dopuštenja ušla u državu koriste pojmovi: iregularni imigrant; nedokumentirani imigrant, neautorizirani imigrant.“ <https://www.irh.hr/menu-sadrzaj/3/razno/711-legalna-prava-legalnih-imigranata>. (pristupljeno 9. 5. 2023.).

⁸ „Migracije stanovnika afričkih i azijskih zemalja prema državama Europske unije. Migranti su na početku bili iz država pogođenih ratnim uvjetima nastalim stvaranjem Islamske Države

Pritisku ilegalnih migranata naročito su izložene, u kopnenom dijelu granice, zemlje članice EU: Hrvatska, Slovenija, Mađarska i Grčka. Zaprečivanje ilegalnih migracija na granici Slovenije i Mađarske, poznato pod sintagmom „žilet-žica“, bilo je izloženo snažnoj kritici zbog povrede dostojanstva i ljudskih prava migranata.* Prije nego je Hrvatska pristupila šengenskom prostoru Slovenija je uklonila „žilet-žicu“ na granici s Hrvatskom*. Šengenska pravila su neprekidno podložna vrednovanju, a posljednje unapređenje dogodilo se tijekom francuskog rotirajućeg predsjedanja Vijećem Europske unije (1. siječnja 2022. do 30. lipnja 2022.). Vijeće je donijelo opći pristup o reformi „Zakonika o šengenskim granicama“*. „Reformom se: (1) uvode novi alati za borbu protiv instrumentalizacije migracijskih tokova; (2) uspostavlja novi pravni okvir za mjere na vanjskim granicama u slučaju zdravstvene krize, koji se temelji na iskustvima stečenima tijekom pandemije bolesti COVID-19; (3) modernizira pravni okvir za ponovno uvođenje nadzora unutarnjih granica kako bi se osiguralo načelo slobodnog kretanja i istodobno odgovorilo na trajne prijetnje; (4) uvode alternativne mjere za takav nadzor.“**

Iraka i Levanta, tj. Iraka i Sirije, ali su se s vremenom migrantima iz nužde priključili i ekonomski migranti iz ostalih azijskih i afričkih ekonomski slabo razvijenih država.“

https://hr.wikipedia.org/wiki/Europska_migracijska_kriza_2015. (pristupljeno 9. 5. 2023.).

* „Pravno gledajući, država ima pravo ograničiti ulaz na svoj teritorij odnosno uspostaviti vlastitu imigracijsku kontrolu. Imigracijska kontrola, kada je riječ o liberalno demokratskim državama, ne smije biti zasnovana na diskriminacijskim elementima. Država ima pravo zabraniti ulazak ukoliko procijeni da je riječ o osobi koja predstavlja opasnost za nacionalnu sigurnost. Konvencionalni pogled na pravo države dakle pretpostavlja kako država ima moralnu i pravnu dužnost kontrolirati imigracije te shodno tome ima pravo razotkriti i deportirati imigrante koji se usele u državu bez dopuštenja državne vlasti. Međutim, to ne znači da ne postoje moralna ograničenja za državu u pogledu postupanja prema ilegalnim imigrantima.“ <https://www.irh.hr/menu-sadrzaj/3/razno/711-legalna-prava-ilegalnih-imigranata>. (pristupljeno 9. 5. 2023.).

* „Između Slovenije i Hrvatske bilo je postavljeno skoro 200 kilometara 'protumigrantskih zapreka', odnosno 135.372 metara drvene ograde i 60.595 metara žilet-žice, a nova slovenska vlada namjerava ih ukloniti do kraja godine (2022. godine, nap. a.).“ <https://www.nacional.hr/uklanja-se-dvjesto-metara-zilet-zice-na-slovensko-hrvatskoj-granici/>. (pristupljeno 10. 5. 2023.).

*<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0399&from=PL>. (pristupljeno 10. 5. 2023.).

*<https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2022/06/10/schengen-area-council-adopts-negotiating-mandate-reform-schengen-borders-code/>. (pristupljeno 10. 5. 2023.).

2.1. Pristupanje Republike Hrvatske šengenskom prostoru

U sklopu procesa pregovaranja u vezi s pristupanjem Hrvatske u Europsku uniju, istodobno je započeto pregovaranje o ulasku u šengensko područje.

Naime, „u pregovaračkom poglavlju 24. *Pravda, sloboda i sigurnost** ulazak Republike Hrvatske u schengensko područje definiran je kao strateški nacionalni interes.“** Sâm proces ulaska Hrvatske u „schengen“ trajao je od 1. srpnja 2013. godine do 8. prosinca 2022. godine.

Vremenski period od devet i pol godina možemo kronološki promatrati kroz osam etapa, odnosno koraka u procesu pristupanja području.

Tablica 2. Etape ulaska Republike Hrvatske u šengensko područje.

ETAPA	NAZIV	VRIJEME	OBILJEŽJA
I.	Ulazak Republike Hrvatske u Europsku uniju.	1. srpnja 2013. godine.	Uspostavljen je šengenski instrument (<i>Schengen Facility</i>) kao privremeni financijski instrument čija je svrha financiranja mjera na novim vanjskim granicama Europske unije i pripremu za punu primjenu šengenske pravne stečevine.
II.	Predvrednovanje	Od 15. do 19. prosinca 2014.	Europska komisija je provela predvrednovanje u području upravljanja vanjskim granicama.
III.	Zaključak Vlade Republike Hrvatske.	5. ožujka 2015. godine.	Prihvaća se Izjava o spremnosti Republike Hrvatske za početak postupka šengenskog vrednovanja, koja je uručena Europskoj komisiji 12. ožujka 2015. godine na sastanku Vijeća

* „U skladu s čl. 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, u kojemu se utvrđuju ciljevi Europske unije, EU svojim građanima pruža područje slobode, sigurnosti i pravde bez unutarnjih granica. Izostanak kontrole granica osigurava se zajedno s odgovarajućim mjerama koje se odnose na kontrolu vanjskih granica, azil, imigracije te prevenciju i borbu protiv kriminala, a također uključuje pravosudnu suradnju u građanskim i kaznenim stvarima te policijsku suradnju.“

https://eurlex.europa.eu/summary/chapter/justice_freedom_security.html?locale=hr&root_default=SUM_I_CODED%3D23. (pristupljeno 10. 5. 2023.).

* <https://mup.gov.hr/o-nama-9/mup-i-eu/schengen/282172>. (pristupljeno 10. 5. 2023.).

			ministara za pravosuđe i unutarnje poslove.
IV.	Upitnik za vrednovanje EK o primjeni šengenske pravne stečevine.	25. lipnja 2015. godine.	Odgovori na 384 pitanja iz upitnika i prijevod relevantnog zakonodavstva dostavljeni su Europskoj komisiji 14. kolovoza 2015. godine.
V.	Vrednovanje ekspertnih timova Europske komisije.	Od 2016. do 2020. Godine.	Vrednovanje je provedeno u sljedećim područjima šengenske pravne stečevine: a) propisi o vatrenom oružju b) zaštita podataka c) povrat i ponovni prihvat d) policijska suradnja e) šengenski informacijski sustav f) zajednička vizna politika g) pravosudna suradnja u kaznenim stvarima h) upravljanje vanjskim granicama.
VI.	Potvrda izvršenja šengenskih standarda.	12. ožujka 2021. godine.	Vijeća ministara unutarnjih poslova i Europska komisija potvrdili su kako je Hrvatska uspješno implementirala sve tražene šengenske standarde, čime su šengenska vrednovanja Hrvatske uspješno završene, uključujući i u području nadzora vanjske granice.
VII.	Zaključak Vijeća o ispunjavanju nužnih uvjeta za potpunu primjenu šengenske pravne stečevine u RH.	9. prosinca 2021. godine.	Na sastanku ministara unutarnjih poslova države članice su jednoglasno podržale usvajanje Zaključaka u kojima se utvrđuje kako je vrednovanje Hrvatske provedeno u skladu s člankom 1., stavkom 1., točkom (b) Uredbe Vijeća (EU) br. 1053/2013*.
VIII.	Konačna odluka o pristupanju RH šengenu.	8. prosinca 2022. godine.	Na sastanku Vijeća ministara za unutarnje poslove, u Bruxellesu, države

* „Uredba Vijeća (EU) br. 1053/2013 od 7. listopada 2013. o uspostavi mehanizma evaluacije i praćenja za provjeru primjene schengenske pravne stečevine i stavljanju izvan snage Odluke Izvršnog odbora od 16. rujna 1998. o uspostavi Stalnog odbora za ocjenu i provedbu Schengena.“

*<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1053>.
(pristupljeno 10. 5. 2023.).*

			članice jednoglasno su usvojile Odluku.
--	--	--	---

Izvor: izradili autori na temelju:

<https://mup.gov.hr/o-nama-9/mup-i-eu/schengen/282172>. (pristupljeno 10. 5. 2023.).

Republika Hrvatska prošla je najopsežniji i najrigorozniji put ulaska u šengensko područje. „Ispunila je 281 tehničku preporuku, od kojih samo njih 145 u području nadzora vanjske granice te je u tu svrhu uložila preko 220 milijuna EUR iz europskih fondova za nabavu tehničke opreme za nadzor i zaštitu državne granice, uvođenje novih informacijskih sustava te njihovu interoperabilnost na europskoj razini, jačanje ljudskih kapaciteta granične policije, operativne troškove granične policije, kontinuiranu edukaciju i usavršavanje policijskih službenika, posebice u području zaštite ljudskih prava.“* Republika Hrvatska je 1. siječnja ove godine postala trideseta članica šengenskog područja te su na taj dan prestale granične provjere na unutarnjim kopnenim i pomorskim granicama. Od 26. ožujka ove godine ukinute su provjere na graničnim prijelazima u zračnim lukama za putnike koji dolaze iz neke od država članicā šengenskog područja.

2.2. Nadzor državne granice

Republika Hrvatska ima natprosječno veliku državnu granicu u odnosu na ukupnu površinu državnog teritorija (56 594 km²) te je pozicionirana na sigurnosno osjetljivom širem okruženju s aspekta gledišta ugroze koju imaju organizirani kriminalitet i ilegalne migracije (zapadnobalkanska ruta).* Ulaskom u šengensko područje, velik dio hrvatske državne granice, uključujući kopno i rijeke, postao je vanjska granica Europske unije. To se odnosi na granicu prema Bosni i Hercegovini, u dužini od 1010 km, Srbiji, u

---

* <https://mup.gov.hr/o-nama-9/mup-i-eu/schengen/282172>. (pristupljeno 10. 5. 2023.).

* „Zapadnobalkanska ruta odnosi se na nezakonite dolaske u EU kroz regiju koju sačinjavaju Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo, Crna Gora, Sjeverna Makedonija i Srbija. Zapadnobalkanska ruta jedan je od glavnih migracijskih putova prema Europi. Nakon što je 2015. zabilježen rekordan broj dolazaka u Europsku uniju, broj nezakonitih migranata koji se odluče za tu rutu postojano se smanjivao narednih nekoliko godina. Međutim, od 2019. njihov je broj ponovno u porastu.“

<https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eu-migration-policy/western-balkans-route/>. (pristupljeno 12. 5. 2023.).

dužini od 326 km i Crnoj Gori, u dužini od 26 km, što zajedno iznosi oko 1360 km. Nadzor državne granice, osiguranje državne granice i nadzor prelaska državne granice, prema Zakonu* i Pravilniku* u mjerodavnosti je granične policije Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske. Iznimno, na temelju prosudbe Vlade Republike Hrvatske, zbog sigurnosnih ili humanitarnih razloga, potporu u zaštiti granice mogu pružiti Oružane snage Republike Hrvatske. Na makroorganizacijskoj razini (cijela država) poslovima nadzora državne granice upravlja Uprava za granicu pri Ravnateljstvu policije. Uprava za granicu „Prati i usklađuje provođenje mjera i rješenja u obavljanju policijskih poslova na državnoj granici, aerodromima i pomorskim lukama otvorenim za međunarodni promet, na teritorijalnom moru i unutrašnjim morskim vodama, unutarnjim plovnim putovima,...surađuje s drugim ustrojstvenim jedinicama Ministarstva i drugim državnim tijelima na području Republike Hrvatske...“*

U Upravi za granicu ustrojjeni su: „Služba za zaštitu državne granice i kompenzacijske mjere, Služba za susjedne zemlje, Služba za nezakonite migracije, Služba pomorske i aerodromske policije, Prihvatni centar za strance, Mobilna jedinica za provedbu nadzora državne granice, Služba Nacionalnog koordinacijskog centra i analize rizika, Služba za Frontex, razvoj i potporu.“* Na srednjoj organizacijskoj razini poslovi nadzora državne granice u mjerodavnosti su organizacijskih subjekata policijskih uprava (Sektori, Službe, ovisno o kategoriji policijske uprave) koji u svom djelokrugu imaju poslove nadzora državne granice. Na najnižoj organizacijskoj razini neposredno poslove nadzora državne granice obavljaju, kao ustrojstvene jedinice policijskih uprava, postaje granične policije, postaje policije zračnih luka, postaje pomorske policije te postaje pomorske i policije zračnih luka. Od 1. siječnja 2023. godine ukinute su postaje granične policije na graničnim prijelazima prema Sloveniji i Mađarskoj.

---

* „Zakon o nadzoru državne granice“. Članak 5. <https://www.zakon.hr/z/450/Zakon-o-nadzoru-dr%C5%BEavne-granice>. (pristupljeno 11. 5. 2023.).

* „Pravilnik o obavljanju poslova nadzora državne granice“. <https://www.zakon.hr/cms.htm?id=35285>. (pristupljeno 11. 5. 2023.).

* „Uredba o unutarnjem ustroju Ministarstva unutarnjih poslova“. Članak 100. , stavak 1. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2020_08_97_1813.html. (pristupljeno 3. 1. 2021.).

* „Uredba o unutarnjem ustroju Ministarstva unutarnjih poslova“. Članak 100. stavak 2. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2020_08_97_1813.html. (pristupljeno 3. 1. 2021.).

3. ZAKLJUČAK

Hrvatska je u vremenskom periodu od gotovo deset godina na putu ulaska u šengensko područje prošla rigorozne provjere usklađivanja šengenske pravne stečevine. Ulaskom u šengensko područje pojavila se velika odgovornost pred mjerodavnim institucijama, prvenstveno hrvatskom graničnom policijom, za učinkovit nadzor, osiguranje i kontrolu prelaska hrvatske državne granice, koja je istodobno vanjska granica Europske unije. Migrantska kriza zadnjih nekoliko godina nametnula je potrebu povećanog rada policije na sprječavanju nezakonitih prelazaka državne granice. Prateći trendove migracija te analizirajući rizike koji prate problematiku nezakonitih migracija, Ministarstvo unutarnjih poslova uz značajnu financijsku pomoć Europske komisije, ustrojilo je i opremilo jednu od najbrojnijih i najopremljenijih graničnih policija u Europi. Na poslovima nadzora državne granice, na sve tri organizacijske razine, trenutno je zaposleno oko 6500 policijskih službenika, posebno osposobljenih za poslove nadzora državne granice te postupanja prema osjetljivim skupinama i tražiteljima međunarodne zaštite (azil). Pored ljudskih potencijala granične policije, Ravnateljstvo policije stalno angažira dodatne ljudske potencijale iz redova interventne i specijalne policije koji sudjeluju u obavljanju nadzora državne granice na najnepristupačnijim terenima. Kako bi se hrvatska policija što učinkovitije suprotstavila nezakonitim migracijama, ciljano je, u „Upravi za granicu ustrojena Mobilna jedinica za provedbu nadzora državne granice“ koja „provodi ciljane i unaprijed planirane pojačane mjere kontrole osoba, prijevoznih sredstava i stvari na državnoj granici kao i u unutrašnjosti državnog područja radi sprječavanja i otkrivanja nezakonitog ulaska i boravka osoba i sprječavanje prekograničnog kriminaliteta;...“* Nadalje, u policijskim upravama Dubrovačko-neretvanskoj i Vukovarsko-srijemskoj u Službi za granicu ustrojene su „Mobilna jedinica granične policije – jug i Mobilna jedinica granične policije – istok“, s gotovo identičnim zadaćama kao i organizacijska jedinica u Upravi za granicu.“* U prilog učinkovite zaštite

---

* „Uredba o unutarnjem ustroju Ministarstva unutarnjih poslova“. Članak 115. , stavak 1 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2020_08_97_1813.html. (pristupljeno 5. 1. 2021.).

* „Uredba o unutarnjem ustroju Ministarstva unutarnjih poslova“. Članak 575. i 676. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2020_08_97_1813.html. (pristupljeno 5. 1. 2021.).

državne granice, govori trend pada nezakonitih migracija na hrvatskim državnim granicama. Dok je 2020. godine zabilježeno ukupno 2280 nezakonitih prelazaka državne granice, 2021. godine zabilježeno je 1 787 što je pad nezakonitih prelazaka 21,6%.

U strukturi državljanstva osobā kažnjenih zbog nezakonitih prelazaka, prevladavaju osobe iz Afganistana: 2020. godine 492, što je 21,57% svih nezakonitih prelazaka, odnosno svaka peta osoba; dok je 2021. godine taj udio značajno porastao, kažnjeno je 679 osoba iz Afganistana, što je gotovo 40% svih nezakonitih migracija.

Najviše ilegalnih prelazaka događa se na području mjerodavnosti policijske uprave Vukovarsko-srijemske: 2020. godine 470 slučajeva, što je nešto malo više od 20% svih nezakonitih prelazaka; 2021. godine 350 slučajeva, što je skoro isti postotak ukupnih nezakonitih prelazaka. Dakle, svaki peti nezakoniti prelazak hrvatske kopnene državne granice događa se na državnoj granici prema Republici Srbiji.*

Ulazak u šengensko područje utječe i na benefite dobrobiti hrvatskog gospodarstva, a poglavito se to odnosi na turistički sektor* koji je gotovo petina nacionalnog BDP-a.* Analogno krilatici „Europa bez granica“, nakon hrvatskog ulaska u šengensko područje, u svezi s turizmom, vrijedi krilatica „Turizam bez granica“.

---

*https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2021/ozujak/Statisticki_pregled_I_II_2021.pdf. (pristupljeno 12. 5. 2023.).

* „Prema podacima sustava za prijavu i odjavu turista eVisitor, u Dubrovniku je tijekom Uskršnjeg vikenda (9. – 11. 4. 2023., nap. a.) boravilo 8 372 turista, što je 31 posto više nego prošle godine u istom razdoblju.“. https://tzdubrovnik.hr/get/vijesti/82236/odlican_turisticki_promet_za_uskrs_u_dubrovniku.html. (pristupljeno 12. 5. 2023.)

* „Udio prihoda od turizma u hrvatskom BDP-u iznosi prevelikih 18 %. To je ujedno i najveći udio u EU.“ <https://mimladi.hr/2022/08/04/koliki-je-udio-turizma-u-bdp-u-hrvatske-i-koliko-je-to-odrzivo/>. (pristupljeno 12. 5. 2023.).

LITERATURA

1. Degan, V. Đ., 2011. „Međunarodno pravo“. Školska knjiga. Zagreb.
2. Dragović, F., „Sigurnost Europskih granica i migracije“. Naklada Jesenski i Turk. Zagreb.
3. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM:acquis>.
4. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0026>.
5. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=RO>.
6. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922(02)).
7. https://eurlex.europa.eu/summary/chapter/justice_freedom_security.html?locale=hr&root_default=SUM_1_CODED%3D23.
8. https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/frontex_hr.
9. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950_hr.
10. <https://europedirect-cakovec.eu/schengenski-prostor-europa-bez-granica/>.
11. https://hr.wikipedia.org/wiki/Europska_migracijska_kriza_2015.
12. <https://mup.gov.hr/o-nama-9/mup-i-eu/schengen/282172>.
13. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2020_08_97_1813.html.
14. <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eu-migration-policy/western-balkans-route/>.
15. <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2022/06/10/schengen-area-council-adopts-negotiating-mandate-reform-schengen-borders-code/>.
16. https://www.consilium.europa.eu/media/54954/20201625_qc0220204hrn_pdf.pdf.
17. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=18657>.
18. <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/security/20190612STO54307/schengen-vodic-kroz-europu-bez-granica>.
19. <https://www.europol.europa.eu/>.

20. <https://www.irh.hr/menu-sadrzaj/3/razno/711-legalna-prava-ilegalnih-imigranata>.
21. <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/12452>.
22. <https://www.nacional.hr/uklanja-se-dvjesto-metara-zilet-zice-na-slovensko-hrvatskoj-granici/>.
23. <https://www.zakon.hr/cms.htm?id=35285>.
24. <https://www.zakon.hr/z/450/Zakon-o-nadzoru-dr%C5%BEavne-granice>.
25. <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>.
26. Jurina, M., Jurković, S., Pušeljić, M., 1999. „Elementi organizacije policije“. Ministarstvo unutarnjih poslova. Zagreb.
27. Korajlić, N., Selimić, M., 2015. Kriminalistička taktika. Visoka škola „CEPS – Centar za poslovne studije“ Kiseljak.
28. Selimić, M., 2018. Pravo na dobru upravu kao osnovno pravo prema Povelji Evropske unije o temeljnim pravima, Časopis: Anali, Pravni fakultet Univerzitet u Zenici, god. 11, br. 22.